

Lp. Helir - Valdor Seeder
EV põllumajandusminister
Lai 39/41 Tallinn

19. juuni 2013.a.

MAK 2013-2020 kooskõlastamisest

Austatud härra põllumajandusminister

Käesolevale kirjale allakirjutanud, MAK 2014-2020 juhtkomisjonis esindatud organisatsioonid tänavad põllumajandusministeeriumi tehtud ettevalmistustöö eest uue maaelu arengukava ettevalmistamisel. Arengukava sisaldab mitmeid meetmeid ja vahendeid selleks, et muuta Eesti maaelu kvaliteeti paremaks.

Samas märgime, et arengukava mitmetes osades on märgata ebaproportsionaalselt suurte põllumajandustootjate ja toidutöötajate huvide arvestamist, mis on toimumas maaelu arengu jätkusuutlikkuse arvelt. Seetõttu vajavad parandamist nii põllumajandussaaduste tootmise kui töötlemisega, keskkonna ja maaelu mitmekesistamisega seotud meetmed. Oleme seisukohal, et MAKi tuleb vaadelda koos ÜPP I samba otsetoetuste mõjuga, millest valdav osa toetab suuremate põllumajandusettevõtete tegevust. Meie andmetel langeb ca 520-le suuremale ettevõttele, kes moodustavad kogu tootjate üldarvust üknes ca 3%, ÜPP I samba otsetoetuste mahust ca 53 %. Samas proportsioonis jaguneb ka eelseisva perioodi otsetoetuste taseme tõus. Pindalapõhine otsetoetuste jaotamise süsteem, milles ei ole piisava mõjuga diferentseerivat elementi, loob konkurentsieelised suurematel pindadel tegutsejatele ja suretab tasapisi välja väikesed ja keskmise suurusega põllumajandustootjad. Suurtootjatele makstavatest toetustest tekib rahamass, mille abil on võimalik osta või liisida liikuvtehnikat ning ehitada tootmishooneid. Seetõttu pole neil erilisi probleeme võrreldes väiketootjatega ka võõrkapitali kaasamisega oma äriideede teostamiseks. Samas väiksematel pindadel tegutsevatele tootjatele ei kumuleeru sellises mahus otsetoetustest vahendeid, et nende abil oleks võimalik teha investeeringuid. Seetõttu leiame, et MAKi vahenditel peab olema teatav tasakaalustav mõju I samba otsetoetuste suhtes. Praegusel kujul ei tasakaalustaks MAK 2014- 2020 otsetoetustest tingitud turumoonutusi, vaid hoopis võimendaks seda. Vältimaks lubamatut turumoonutust tuleb maaelu arengukava meetmed suunata eelkõige väiksemate ettevõtete käsutusse, et tagada nende konkurentsivõime ja jätkusuutlikkus tervikuna.

Me lähtume oma ettepanekute puhul EL põllumajanduse ja maaelupoliitika üldistest suundumustest ja eesmärkidest, milleks on säästlik (jätkusuutlik) põllumajandus ja maaelu. Kuid otsetoetuste hektaripõhine makse soodustab vastupidiselt eesmärgile tööstusliku iseloomuga põllumajandusmudeli juurdumist Eestis. Kui lisada siia juurde piiranguteta investeeringutoetuste võimalus, toetab selline poliitika üksnes säästva arengu konkurentsivõime komponenti ning sellel puudub sotsiaalne ja keskkonnavaline komponent. Me peame oluliseks, et MAKi vahendid ja meetmed toetaksid keskkonnasõbralikke tootmismeetodeid ja tehnoloogiaid ning aitaksid kaasa põllumajandusest vabanevate töökohtade asendamisele muudes eluvaldkondades ning uute kvaliteetsete töökohtade juurdekasvule maapiirkonnas. Seetõttu on oluline aidata kaasa maaelu mitmekesistamisele nii väljaspool põllumajandust kui ka põllumajanduse siseselt. Siinjuures jääb meile arusaamatuks, milles seisneb maksumaksja huvi toetada suurettevõtteid toidusektoris.

Meie arvates ei peaks maaelupoliitika kujunema maksumaksja raha laialijagamiseks neile, kes seda reaalselt ei vaja (näiteks kontsernidesse koondunud ja börsil noteeritud ettevõtted ning suurettevõtted toidutöötlemissektoris). Keskenduda tuleks multifunktsionaalse ja peretaludel põhineva euroopaliku põllumajandusmudeli saavutamiseks ja kindlustamiseks Eestis. Selline suundumus on sätestatud ka Riigikogu 1994. aastal vastuvõetud vastavas otsuses põllumajanduse ja maaelu arengusuundade kohta. Soovime, et uue maaelu arengukava toel saavutab Eesti maaelu uue kvalitatiivse seisundi, mis toetub säästva arengu mudelile põhineval peretalude ja pereettevõtete süsteemil ning aktiivsel ja mitmekesisel ettevõtlusel ja külaelul. Oleme veendunud, et peretaludel

ja väikeettevõtetele põhinev mudel on kooskõlas Eesti toidujulgeoleku ja jätkusuutliku maaeluarengu huvidega ning tagab inimeste püsimise maal. Nendest peamistest põhimõtetest lähtuvalt esitame Teile konkreetsed ettepanekud MAK 2014-2020 meetmete muutmiseks.

I Investeeringud põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamiseks.

1. Täpsustada põllumajanduslike investeeringute meetme sihtrühma selliselt, et see oleks suunatud alla 300 000 eurose aastase müügikäibega taludele ja ettevõtetele. Erandina eeltoodud künnisest võiks kuni 500 000 müügikäibega ettevõtete puhul toetada vaid otsest keskkonnamõju tootvaid investeeringuid.
2. Seada piirang perioodi jooksul saadud investeeringutoetustele, mis ei ületaks kumulatiivselt 300 000 eurot.
3. Täpsustada sihtrühma, kes vajaksid toetustega mobiilseid masinaid ja seadmeid, selliselt et kuni 175 000 eurose müügikäibega ettevõtetele oleks võimalus soetada neid.
4. Võrdsustada kõikide investeeringutoetuste baasmäär 40% tasemel ning 50% tasemel noortalunikele ja tootjate ühistutele. Mobiilseid haakeriistu ja kombaine kasutatakse üksnes mõne kuu jooksul aastas, kuid on investeeringu mõttes pikaajaline investering. Seetõttu me ei saa leppida nendele rakendatava madalama toetusmääraga 30%.
5. Täpsustada taotluste hindamistingimusi selliselt, et oleks selge eelistus väiksema müügikäibega ettevõtetele ja sektoritele, kus Eesti isevarustustase on alla 100%.
6. Eelistada investeeringuid, millel on selgelt positiivne keskkonnamõju.

II Meede "Nõuandeteenuste toetamine"

1. Suurendada tasuta nõuande mahtu 20 tunni ja tagada selle kättesaadavus kõigile kuni 100 000 eurose müügikäibega põllumajanduse ja maaturismi ettevõtjatele.
2. Jätta võimalus valdkonnaspetsiifiliste nõuandeorganisatsioonide tekkeks.
3. Nõustajate koolitamisvõimalus tuleks jätta ka teistele vastavas valdkonnas kompetentsi omavatele organisatsioonidele.
4. Suurendada meetme eelarvet vähemalt 5 miljoni euro võrra.

III Meetmed "Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks"

1. Tühistada ühistute investeeringuid ja arengut takistav nõue minimaalse toetusmäär 100 000 eurot investeeringu kohta. Selline piirang kohustab ka alustavaid ühistuid tegema vähemalt 250 000 euro suuruse investeeringu. Sellise nõude esitamine on ebarealistlik ja pärsib ühistute arengut, olles vastuolus meetme eesmärkidega.
2. Seada suurprojekti maksimaalseks toetusmääraks 10 milj eurot. Sealjuures tuleb eelistada suurima liikmeskonnaga ühistut. Selle saavutamiseks tuleb toetus maksta mitte ühistule vaid ühistu liikmetele ja potentsiaalsetele liikmetele, kes teevad saadud toetusrahaga ühistusse sisse makseid. Saadud toetused ühistulisteks investeeringuteks tuleb arvata põllumajandustootjatele seatava maksimaalse kumulatiivse toetusraha hulka (300 000 eurot perioodi kohta) Tuleb vältida olukorda, kus suurt tootmismahu, kuid väikest liikmeskonda omavad ühistud võivad jätta ühistu ukse taha väiketootjad.
3. Täpsustada toiduainetetööstuste investeeringumeetme sihtrühma selliselt, et meetme raames oleksid abikõlblikud üksnes mikro-, väikese- ja keskmise suurusega ettevõtted. Leiame, et suurettevõtete toetamine tagastamatu abi vormis ei ole põhjendatud ning vajadusel tuleks neid toetada läbi finantsinstrumentide.
4. Seada toiduainetetööstuste investeeringutoetustele maksimaalseks toetusmääraks üks ühine toetusmäär 750 000 eurot, kaotades samas ka 300 000 suuruse piirangu mikro- ja väikese suurusega ettevõtetele.
5. Sihtrühma piiramise ja piirsumma vähendamise puhul oleks võimalik suunata osa selle meetme eelarve vahendeid teistele meetmetele, vastavalt siin toodud ettepanekutele.

IV Maaelu mitmekesistamisega seotud meetmed.

1. Suurendada maaelu mitmekesistamise meetmetes investeeringutoetuse piirsummat kuni 200 000 euronni perioodi jooksul juhul, kui investeeringu eesmärgiks on miljöö- või

kultuuriväärtusliku ehitise kasutusele võtmine või uue tootmishoone püstitamine. Teiste põhivarainvesteeringute puhul suurendada toetuse piirsummat 150 000 euron perioodi jooksul.

2. Täpsustada meetme sihtrühma selliselt, et abikõlblikud oleksid üksnes mikroettevõtjad, sõltumata sektorist.
3. Taotluste hindamisel eelistada väiksema müüginahuga ettevõtteid.
4. Peame vajalikuks selle meetme eelarve olulist suurendamist mis tagaks maaelu mitmekesistamise ja maaettevõtluse kasvu samaväärselt käimasoleva perioodiga.

V Keskkonnametmed.

1. Seada pool- looduslike alade sihttasemeks 45 000 hektarit ja katta see eelarves vajalike ressurssidega.
2. Toetada mahetootmise jätkuvat kasvu ja näha eelarves ette vajalikud vahendid, sest mahetootmine on seotud keskkonahoiuga ja tarbijate kasvava nõudlusega mahetoodete järele.
3. Keskkonnasõbraliku majandamise meetme juures pöörduda tagasi varem kokkulepitud valitavate tegevuste menüü juurde, muutes ühtlasi sisukamaks toetuse saamiseks vajalikke tingimusi. Keskkonnametmed ei tohi kujuneda varjatud pindalapõhiseks tulutoetuseks, vaid peab andma reaalse keskkonnakasut. Me eelistame väiksemat sihttasest, sisukamaid nõudeid ja suuremat keskkonnakasut.
4. Loomade heaolu meetmes taastada toetus piimaveisekarjadele koos nende juurde kuuluvate noorveistega ning sellega seotud kohustusliku karjatamise nõue ja näha eelarves ette vajalikud vahendid. Karjatamine on lisaks loomade heaolule ka positiivse keskkonnamõjuga.
5. Tervitame Natura toetuste tagasitoomist meetmete loetellu, kuid selle hinnaks ei tohi olla aktiivsete keskkonnametmete vähendamine ega väljaarvamine arengukavast. Oleme valmis arutama alternatiivseid ja kulutõhusaid tegevusi Natura alade toetamiseks, muutes nii passiivsed Natura meetmed aktiivseteks keskkonnamõjuga meetmeteks nii põllul kui metsas. Selleks sobiksid näiteks põllumajanduslike Natura alade sidumine ÜPP I samba tootmisega seotud toetustega ning mis samas vähendaks koormust MAKI eelarvele.

VI Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamise meede.

1. Põlvkondade vahetus talus on üks kriitilisemaid küsimusi, mille õnnestumisest sõltub talu elu ja põllumajanduse tulevik. Seetõttu peame oluliseks meetme eelarvet oluliselt suurendada, et tagada põlvkondade vahetus ja noorte siirdumine põllumajandusse.
2. Taotluste hindamisel peavad saama põhilise eelistuse noored, kes võtavad üle oma esivanemate talu või ettevõtte.

VII Finantsinstrumendid.

1. Finantsinstrumendid peaksid olema vabatahtlik meede eelkõige neile, kellel on vaja teha investeeringuid. Siiski peaks ka siin seadma abikõlblikkuse suhtes ülempiirid. Teeme ettepaneku kehtestada riigiabi mõistes maksimaalseks toetusmääraks 300 000 eurot programmiperioodi jooksul.
2. Survet MAKi meetmete eelarvele saaks vähendada kui vähendada finantsinstrumentide eelarvet MAKis ja see asendada Euroopa Investeeringufondi (EIF) ja Euroopa investeerimispanka (EIB) vahenditega sarnaselt KredExi finantsinstrumentide finantseerimisega. Seetõttu teeme ministriumile ettepaneku alustada vastavaid läbirääkimisi EIF'iga, EIB'ga ja teiste rahvusvaheliste finantsinstitutsioonidega eesmärgil saada täiendavat laenuressurssi loodava finantsinstrumendi rahastamiseks.

VIII Leader kohalikuks arenguks

Hea meel on tõdeda, et Leader meede on ministriumile ettepanekul arvestatud samas osakaalus, mis tänases MAK'is. Samas on selge, et külametme kadumine on tagasilööb

maaelu terviklikule arengule ning seda enam on külade ootused suunatud Leader programmile. Tagamaks kohaliku algatuse hoidmist on ääretult oluline Leader meetme rakendumine uuel perioodil hiljemalt 2015.aasta algusest. Ühtlasi peame oluliseks lahti kirjutada kogukonna teenuse mõiste, mis vastasel korral võib tekitada mitmeid erinevaid tõlgendusi.

Oleme vajadusel valmis andma teile täiendavaid põhjendusi ning arutama teiega meie poolt esitatud ettepanekuid ning vajadusel tegema mõistlikke kompromisse.

Ühtlasi märgime, et meie poolt tehtud ettepanekud meetmete eelarve suurendamiseks on võimalik katta riigipoolse kõrgema kaasfinantseerimise määraga, samuti ka ÜPP I samba toetuste ümbersuunamise kaudu ÜPP II sambasse.

Lugupidamisega,

Kalle Hamburg
Eestimaa Talupidajate Keskliidu juhatuse esimees

Marina Kaas
EVEA asepresident

Kaie Toobal
Liikumine Kodukant tegevjuht

Daniel Juhhov
Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator

Ivo Eenpalu
MTÜ Eesti Noortalunikud juhatuse esimees

Signe Sarah Arro
MTÜ Eesti Maaturism juhatuse esinaine

Andrus Ristkok
Eesti Hoiu-Laenuühistute Liidu juhatuse esimees

Reet Kokovkin
LEADER Foorumi eestkõneleja

Merit Mikk
Mahepõllumajanduse koostöökogu esindaja

(allkirjastatud digitaalselt)